

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

*It's Okay to Be Human:
The Torah Was Not
Given to Angels*

Rabbi Mordechai Becher
December 27, 2015 • ט"ו טבת תשע"ו

It's Okay to Be Human

ברכות דף כהב.

אתמר: עקבו רואה את הערוה - מותר. נוגע, אביי אמר: אסור, ורבא אמר: מותר. רב זביד מתני לה להא שמעתא הכי. רב חיננא בריה דרב איקא מתני לה הכי: נוגע - דברי הכל אסור רואה, אביי אמר: אסור, רבא אמר: מותר, **לא נתנה תורה למלאכי השרת**. והלכתא: נוגע - אסור, רואה - מותר.

קידושין דף נדא.

.... בכתנות כהונה שלא בלו, הואיל וניתנו ליהנות בהן, לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת.

ערוך השולחן אורח חיים הלכות תפילין סימן לב

אבל הרמב"ם רפ"ג כתב ואלכסונון בריבוע עד שיהיה להן ד' זוויות שוות עכ"ל וכוונתו מבוארת דהעיקר דהזוויות יהיו שוות וא"כ אף אם חידוד הקצוות נתקלקלו מעט מה בכך מ"מ הזוויות שוות הם ועוד דלא ניתנה תורה למלאכי השרת וקלקול הזוויות הוא בהכרח ואמת כי יש מסופרים מומחים גדולים באומנתם בבתיים שלא יתקלקלו אבל רובא דרובא אין ביכלתם לעשות כן ועוד שלוקחים בעד הבתיים שלהם ממון הרבה שאין ביכולת כל אדם להשיגן וסוף דבר ראיתי גם בהם שבמשך העת מתקלקלים מעט כי כן הוא בהכרח ולכן אני אומר דחלילה לומר על זה שם פסול ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו וזהו כמו שאמרו בבכורות [י"א:]: לענין מרובע עביד כל היכי דמצית וכמ"ש בסעי' ע"ה ואותם המחפשים חומרות יתירות אין דעת חכמים נוחה מהם:

שו"ת יחוה דעת חלק א סימן יח

ומכל מקום לאחר בדיקת החזרת והכרפס כראוי בעין יפה ובריאה ובכבוד ראש, אין לחוש יותר לתולעים קטנים מאד שאינם נראים לעין בלתי מזויינת, שמא עברו מתחת ידו, שהרי לא ניתנה תורה למלאכי השרת. וכמו שפסק הגאון רבי שלמה קלוגר בשו"ת טוב טעם ודעת, (מהדורא תנינא, בקונט' אחרון סי' נ"ג), שאין צורך לבדוק התולעים על ידי זכוכית מגדלת, שכל מה שלא נראה לעין יפה ובריאה לא אסרה תורה, שהרי הדבר ידוע מה שאומרים אנשי מדע מומחים שאם נסתכל במיקרוסקופ במים, נראה בהם תולעים רוחשים, ובכל זאת אין מי שיחוש לכך. וכן כתב בספר מאורי אור (חלק קן טהור, דף פ"ח ע"א). כיוצא בזה כתב בתפארת ישראל על המשניות (עבודה זרה פרק ב' משנה ו'). וראה עוד בשו"ת מהרש"ם חלק ב' (סי' ל"ה). ובשו"ת ישא איש (חלק יורה דעה סי' א). ובשו"ת משנה הלכות חלק ד' (סי' קכ"ט). ורק ממדת חסידות הבא לבדוק ע"י זכוכית מגדלת, תבוא עליו ברכה. והשו"ת לא ימנע טוב להולכים בתמים ורגלי חסידיו ישמור.

שמונה פרקים לרמב"ם פרק ב

דע, כי המרי והמשמעת התוריים אמנם יימצאו לשני חלקים מחלקי הנפש, והם החלק המרגיש והחלק המתעורר לבדם, ובשני אלו החלקים יהיו כל העבירות והמצוות. אבל החלק הזן והחלק המדמה - אין משמעת בהם ולא מרי, הואיל ואין לדעת ולבחירה בשניהם מעשה כלל, ולא יוכל האדם לבטל פעולתם, או להגבילם בפועל מה. הלא תראה כי שני אלו החלקים, רצוני לומר: הזן והמדמה, יפעלו בעת השינה, מה שאין כן בשאר כוחות הנפש. אמנם החלק השכלי - יש בו מבוכה, אבל אני אומר שאפשר שיהיה בזה הכח גם כן משמעת ומרי, לפי אמונת דעה בטילה או אמונת דעה אמיתית. אבל אין בו מעשה, שיאמר עליו בסתם שם מעשה מצוה או עבירה, ולפיכך אמרתי למעלה שבשני החלקים הם יימצאו העבירות והמצוות

שמונה פרקים לרמב"ם הפרק הרביעי - ברפואת חולי הנפש

הפעולות אשר הן טובות, הן הפעולות השוות, הממוצעות בין שני קצוות, ששניהם רע, האחד מהם ייתור, והאחר חיסור. והמעלות, הן תכונות נפשיות וקניינים, ממוצעים בין שתי תכונות רעות, האחת מהן יתירה והאחרת חסירה. ומן התכונות האלה יתחייבו הפעולות ההן. משל זה: הזהירות, שהיא מידה ממוצעת בין רוב התאוה ובין העדר ההרגשה בהנאה. והזהירות היא מפעולות הטוב, ותכונת הנפש אשר תתחייב ממנה הזהירות היא מעלה ממעלות המידות. אמנם רוב התאוה הוא הקצה הראשון, והעדר ההרגשה בהנאה לגמרי - הקצה האחרון, ושניהם רע גמור. ושתי תכונות הנפש, אשר מהן יתחייבו רוב התאוה, והיא התכונה היתרה, והעדר ההרגשה, והיא התכונה החסרה, שתיהן פחיתויות מפחיתויות המידות. וכן העין היפה, ממוצעת בין הקמצנות והבזבז. והגבורה, ממוצעת בין המסירה לסכנות ורוך הלבב. והבדיחות, ממוצעת בין ההוללות והקהות. והענוה, ממוצעת בין הגאווה ושפלות הרוח. והנדיבות, ממוצעת בין הפזרנות והכילות. וההסתפקות, ממוצעת בין אהבת הממון והעצלנות. והסבלנות, ממוצעת בין הכעס והעדר הרגשת הבזיון. ובושת פנים, ממוצעת בין העזות והביישנות. וכן שאר המידות. ולא יצטרכו לשמות מונחים להן דוקא, אם יהיו העניינים מושגים ומובנים.

שמונה פרקים לרמב"ם פרק ה'

וכן אם התעוררה עליו מרה שחורה, יסירה בשמיעת שירים ומיני נגינות, ובטיול בגנות ובבניינים נאים, ובישיבה עם צורות נאות, וכיוצא בזה ממה שירחיב הנפש, ויסיר דאגת המרה השחורה ממנה. ותהיה הכוונה בכל זה - שיבריא גופו, ותכלית בריאות גופו - שידע. וכן כשינוע ויתעסק בקניית הממון, תהיה תכליתו בקבצו אותו - שישתמש בו למעלות, ושימצאהו לקיום גופו והמשך מציאותו, עד שישגי וידע מה' מה שאפשר לדעתו.

רמב"ם פירוש המשניות - שמנה פרקים להרמב"ם - פרק ששי

בהפרש אשר בין החסיד המעולה ובין הכובש את יצרו והמושל בנפשו:

אמרו הפילוסופים, שהמושל בנפשו, אף על פי שעושה המעשים הטובים והחשובים, הוא עושה אותם והוא מתאוה אל הפעולות הרעות, ונכסף אליהן, ויכבוש את יצרו, ויחלוק עליו בפעולותיו אל מה שיעוררוהו אליו כחותיו ותאוותו ותכונת נפשו, ויעשה הטובות והוא מצטער בעשיתו ונוזק, אבל החסיד הוא נמשך בפעולותו אחר מה שתעוררהו תאוותו ותכונתו, ויעשה הטובות, והוא מתאוה ונכסף אליהן. ובהסכמה מן הפילוסופים, שהחסיד יותר חשוב ויותר שלם מן המושל בנפשו, אבל אמרו, שהמושל בנפשו כחסיד בעיני רבים ומעלתו למטה ממנו בהכרח להיותו מתאוה לפעל הרע, ואף על פי שאינו עושה אותו, מפני שתשוקתו לרע היא תכונה רעה בנפש. וכבר אמר שלמה המלך עליו השלום כיוצא בזה (משלי כ"א י') "נפש רשע אותה רע" ואמר בשמחת החסיד במעשה הטוב

It's Okay to Be Human

והצטער מי שאינו צדיק בעשיתו זה המאמר (משלי כ"א ט"ו) "שמחה לצדיק עשות משפט ומחתה לפועלי און". זהו הנראה מדברי הנביאים נאות למה שזכרוהו הפילוסופים:

וכאשר חקרנו דברי חכמים בזה הענין, נמצא להם שהמתאווה לעבירות ונכסף אליהן הוא יותר חשוב ויותר שלם מאשר לא יתאווה אליהן ולא יצטער בהנחתן, עד שאמרו, שכל אשר יהיה האדם יותר חשוב ויותר שלם תהיה תשוקתו להעבירות והצטערו בהנחתן יותר גדולות. והביאו בזה הדברים ואמרו (סוכה נ"ב) "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו", ולא דים זה, עד שאמרו, ששכר המושל בנפשו גדול לפי רוב צערו במשלו בנפשו, ואמרו (אבות פרק ב') "לפום צערא אגרא". ויותר מזה, שהם צוו להיות האדם מתאווה לעבירות, עד שהזהירו מלומר, שאני בטבעי לא אתאווה לזאת העבירה, ואף על פי שלא אסרה התורה, והוא אמרם (ספרא קדושים), "רבי שמעון בן גמליאל אומר, לא יאמר אדם אי אפשי לאכול בשר בחלב, אי אפשי ללבוש שעטנז, אי אפשי לבא על הערוה, אלא אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי". ולפי המובן מפשוטי שני המאמרים בתחלת המחשבה הם סותרים זה את זה, ואין הענין כן, אבל שניהם אמת ואין מחלוקת ביניהם כלל, והוא שהרעות אשר הן אצל הפילוסופים רעות, אשר אמרו, שמי שלא יתאווה אליהן יותר חשוב מן המתאווה אליהן ויכבוש את יצרו מהן, הם העניינים המפורסמים אצל כל בני אדם שהם רעים כשפיכת דמים, כגנבה וגזלה, ואונאה, ולהזיק למי שלא הרע לו, ולגמול רע למטיב לו, ולבזות אב ואם וכיוצא באלו, והן המצוות שאמרו עליהן חכמים זכרונם לברכה, (יומא ס"ז) שאילו לא נכתבו ראויות הן ליכתב, ויקראו אותן קצת חכמינו האחרונים, אשר חלו חלי. המדברים מצוות השכליות. ואין ספק שהנפש אשר תכסף לדבר מהן ותשתוקק אליו, שהיא חסרה ושהנפש החשובה לא תתאווה לאחת מאלו הרעות כלל, ולא תצטער בהמנעה מהן. אבל הדברים שאמרו עליהם החכמים, שהכובש את יצרו מהם הוא יותר חשוב, וגמולו יותר גדול, הן התורות השמעיות, וזה אמת, שאלמלא התורה לא היו רעות כלל, ומפני זה אמרו, שצריך האדם שיניח נפשו אוהבת אותן ולא יהיה מונע מהן, אלא התורה, ובחון חכמתם, עליהם השלום, במה שהמשילו, שהם לא אמרו "אל יאמר אדם אי אפשי להרוג הנפש, אי אפשי לגנוב, אי אפשי לכזב אלא אפשי ומה אעשה אבי שבשמים גזר עלי", אבל הביאו דברים שמעיים כולם, בשר בחלב, לבישת שעטנז, עריות, ואלו המצוות וכיוצא בהן הן אשר קראן השם יתברך "חקות". ואמרו רבנו, זכרונם לברכה (יומא ס"ז ע"ב) "חקים שחקקתי לך אין לך רשות להרהר בהם", ועובדי עבודה זרה משיבים עליהם, והשטן מקטרט בהם, כגון פרה אדומה ושעיר המשתלח. ואשר קראו אותן האחרונים שכליות תקראנה מצוות, כפי מה שבארו החכמים:

ספר קול מבשר ח"א - פרשת בראשית

טעם התחלת התורה בב'ת. נלפענ"ד עפי"ד רבינו הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע, שאמר שצריך כל איש מישראל להיות לו ב' קעשינעס שני כיסים, להשתמש בהם בעת צרכו. והיינו, כאשר היצה"ר מראה לו את גדלו ורוב תורתו ועבודתו, אז צריך לומר, ואנכי עפר ואפר, בראשית י"ח כז וכאין וכאפס נחשבו כל מעשיו הטובים. וכאשר היצה"ר מראה לו חטאיו ושפלותיו, אז צריך לומר, בשבילי נברא העולם, ועדיין יש לי תקוה

ספר מי השילוח - פרשת וישב

וישב יעקב, זש"ה ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד. וה' אחרי כן אשפוך את רוחי כו'... ובקש לישב בשלוה, זאת השלוה היינו, כי כשאדם מנהיג א"ע להסתלק מכל ספק ולשמור מכל מעשה רע אז הוא בשלוה, וע"ז אמר לו הש"י כי בעוד האדם בגוף אין באפשר להתנהג בכ"כ שמירה ויראה וענוה כי הש"י חפץ במעשים של האדם כי בעוה"ז צריך להתנהג באהבה, ומעשה שאינה מבוררת כ"כ, וע"ז נאמר לעתיד ושב יעקב...

ספר החינוך מצוה שלח

ואולם לפי הדומה, אין במשמע שאם בא ישראל אחד והתחיל והרשיע לצער חברו בדברים הרעים שלא יענהו השומע, שאי אפשר להיות האדם כאבן שאין לה הופכים, ועוד שיהיה בשתיקתו כמודה על החירופין, ובאמת לא תצוה התורה להיות האדם כאבן שותק למחרפיו כמו למברכיו, אבל תצוה אותנו שנתרחק מן המדה הזאת, ושלא נתחיל להתקוטט ולחרף בני אדם, ובכן ינצל אדם מכל זה, כי מי שאינו בעל קטטה לא יחרפוהו בני אדם, זולתי השוטים הגמורים, ואין לתת לב על השוטים.

ואם אולי יכריחנו מחרף מבני אדם להשיב על דבריו, ראוי לחכם שישב לו דרך סלסול ונעימות ולא יכעס הרבה, כי כעס בחיק כסילים ינוח, וינצל עצמו אל השומעים מחירופיו וישליך המשא על המחרף, זהו דרך הטובים שבבני אדם. ויש לנו ללמוד דבר זה, שמותר לנו לענות כסיל, לפי הדומה, מאשר התירה התורה הבא במחותרת להקדים ולהורגו, שאין ספק שלא נתחייב האדם לסבול הנזקין מיד חברו, כי יש לו רשות להנצל מידו, וכמו כן מדברי פיהו אשר מלא מרמות ותוך, בכל דבר שהוא יכול להנצל ממנו.

ואולם יש כת מבני אדם שעולה חסידותם כל כך שלא ירצו להכניס עצמם בהוראה זו להשיב חורפיהם דבר, פן יגבר עליהם הכעס ויתפשטו בענין יותר מדי, ועליהם אמרו זכרונם לברכה [שבת פ"ח ע"ב] הנעלבין ואינם עולבין, שומעין חרפתם ואינם משיבין, עליהם הכתוב אומר [שופטים ה', ל"א] ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

מהרש"א חידושי אגדות מסכת בבא בתרא דף עח עמוד ב

מבואר במדות האדם אלו ג' מדות הכוללות עין טובה היא מצד המועיל ונפש שפלה מצד הערב ורוח נמוכה מצד הטוב והם כוללים כל מדות האדם לטוב ולרע בהיפך וא"א לאדם לילך אחרי מדות הללו ולהתנהג בהם בקצה האחרון הזה שלא לאחוז גם מקצת בקצה האחד כי לא נתנה תורה למלאכי השרת כגון במדת עין טוב שאם יתן אדם כל אשר לו לא יהיה לו מה לאכול וכמ"ש המבזבז אל יבזבז יותר מחומש ות"ח מקפיד כו' וכל תורה שאין עמה מלאכה כו' וכן במדת נפש שפלה למעט כח התאווה צריך ג"כ לאחוז בקצה אחר כמ"ש יצה"ר שמאל דוחה וימין מקרבת וכמה דברים במצוה בכח המתאווה ובמדת רוח נמוכה שאמרו בה להתרחק בה מן הקצה אל הקצה השני כמ"ש הרמב"ם ממה ששינוי מאד מאד הוא שפל רוח מ"מ אמרו בה ת"ח צריך להיות בו אחד משמונה בח'

הנכון. ואם האדם נהנה כדרך כל הארץ אם משבחך אותו, אינו עובר על איסור גאווה, אא"כ ההרגשה יתירה ממדת כל אדם. וכמו"כ ענין הבטחון שכל שהאדם עושה השתדלות כדרך כל הארץ אי"ו פגם במדת הבטחון, אא"כ עושה השתדלות יתירה. וכן כל כיו"ב.

ח"ל קובץ שעורים כתובות את קל"ו, אין האדם חייב להמנע ממנהג דרך ארץ, וממילא הוי כאילו אין בידו לשמור את עצמו ואז נשמר מן השמים. אבל היכא שבידו להזהר אינו בכלל פתאים (שנאמר שומר פתאים ה'). ואם לא ישמור א"ע הוא מתחייב בנפשו ולא יהא משומר מן השמים עכ"ל. ומדויק בזה ליטנא דקרא (המובא בגמ' כתובות ל' א) צניט פחים כדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם ודו"ק.

אפשר להיות האדם כאבן שאין לו הופכין וכו'. ובאמת לא תצוה התורה להיות האדם שותק למחורפיו וכו'. ואם אולי יכריזנו מחרף להשיב על דבריו ראוי לחכם וכו' ולא יכעס הרבה וכו'. ואולם יש כת מבני אדם שעולה חסידותם כל כך, שלא להכניס עצמם בתוואה זו להשיב חופיהם דבר, פן יגבר עליהם הכעס, ויתפשטו בענין יותר מדאי. ועליהם אמרו רז"ל, הנעלבין ואינם עולבין שומעים חרפתם ואינם משיבין, עליהם הכתוב אומר ואותביו כצאת השמש בגבורתו עכ"ל.

וכך מפורש ברמב"ם פ"א מהל' דעות ה"ד. וז"ל, לא יהא בעל חמה נוח לכעוס, ולא כמת שאינו מרגיש, אלא בינוני. לא יכעוס אלא על דבר גדול שראוי לכעוס עליו וכו' עכ"ל. כללו של דבר, ענין שלמות המדות הוא האיזון והשיקול

כו. והנה מטו בה משמיה דהגרי"ס ז"ל, שאין לפני עור לא תתן מכשול נוהג במדות. ומותר לשבח אדם בפניו, אע"פ שעיי"ו יפול לגאות. והביאו ראיה מגמ' קידושין (ל"ב א'), רבון בר ר"ה קרע שיראין באנפי רבה בריה. אמר, איזול איזווי אי רתח. ודילמא רתח, וקעבר על לפ"ע. דמחזיל ליקריה. וקשה, נהי דמחזיל ליקריה, סו"ס מכשילו במדת הכעס. אע"כ אין לפ"ע נוהג במדות. ולא נהויר כלל. והגע עצמך, לדעת הסמ"א דגאווה היא ל"ת מפורש בתורה, מ"ט לא יהיה בה איסור לפ"ע, אלא קרשיא מעיקרא ליתא, דכבר כתב החינוך (מ' שלי"ח) ז"ל, לפי הדומה, אין במשמע שאם בא ישראל אחד והתחיל דורשיע לצער חברו בדברים הרעים שלא יענהו השומע שאי

הנה נתחבטו המחברים הרבה בשאלה, מה ואיזוהי דרך ישרה שיכור לו האדם בקיום המצוות האנושיות שבתורה. דממ"נ, אם הוא עושה אותם מפני טוב לבו ומדותיו הטובות, נמצא שאינו מקיים בזה מצוות התורה. ואין לו שכר כמצווה ועושה. ואם יעשה אותם אך ורק מפני שאביו שבשמים גזר עליו והוא רוצה לצאת ידי חובת המצווה, הלא הוא אדם מושחת, אכזר ורע לב. ולמש"נ א"ש. דאע"פ שמקיים מצוות אלו מפני טוב לבו, שפיר מקבל עליהן שכר כמצווה ועושה. ועמ"ש"כ בהערה לסי' א' אות ג', בענין מצות צדקה ורדיפת שלום. ולפמ"ש"נ כאן הגדר במצוות אלו, שהתורה ציותה לשמוע לקול החמלה שבלבו ודו"ק.

אגרות חזון אי"ש (תורה) ל"ה
שדו" רב,

מכתבך הגיעני, דע לך יקירי שאין כאן לא חטא ולא אשמה, רק מחקי הטבע להתעייף, ואין ראוי לזלזל בחקי הטבע כי מה שאנו קורין טבע המכוון בזה רצון היותר מתמיד של המהות כל היות ית', ולכן חובתך להפטיק לימודך לגמרי על משך שתי שבועות ותרבה בכלכלה ומזון מבריא ולהוסיף על השינה והטיול ועוד מעניני הבטלה, ואולי נכון שתבוא הנה לימים אחדים ול... עד שתהליף כת.

ואשריך שעמלת בתורה ותשת כחך עליה וטובה אחת בצער ממאה שלא בצער ולימוד במסירה גמורה יום אחד שקיל כנגד מאה ימים, נא להודיעני תכף אם הנך ממלא עצתי למען תנוח דעתי.

... מאד התענגתי על דבריך בד"ת המראים את עושר נשמתך באור התורה אבל אין רצוני להכנס עתה בעיונם כי טובה עתה לפניך המנוחה.

ואחתום שלוי וברכה בחליפת כח ורב אוגים ויעלה אבר כנשרים, הדוש"ת

אי"ש